

JAN NIELAND

Een meervoudig talent

FOTO: COLLECTIE NMI

Wie kent niet de educatieve pianostukjes van Jan Nieland? Iedereen die pianoles heeft gehad, is wel eens in aanraking gekomen met 'Het eerste begin', 'Een dagje buiten' of de 'Etudes mélodiques'. Veel minder bekend is Jan Nieland als een van de grootste orgeltalenten van Nederland in de eerste helft van de 20e eeuw. Een begenadigd pianist was hij ook.

AUTEUR **MARGARET KRILL (NEDERLANDS MUZIEK INSTITUUT)**

In het archief van Jan Nieland (1903-1963) dat het NMI beheert, bevinden zich ongeveer vierhonderd manuscripten. Nieland kwam uit een muzikaal gezin en zijn broers Gerard en Herman waren al net zo muzikaal. Hun vader was weliswaar bakkersknecht, maar hij componeerde en had zichzelf piano en orgel leren spelen. Achter de winkel gaf hij muzieklessen. Jan en Herman werden beiden professioneel pianist, organist en componist. Gerard zou als drukker van bladmuziek naam verwerven, maar ook hij trad op als pianist en dirigent.

LOVENDE KRITIEKEN

De muzikale carrière van Nieland begon als een sprookje. Als zevenjarige gaf hij al zijn eerste orgelconcertje en zes jaar later werd hij organist bij een kerk. Op zeventienjarige leeftijd ging hij piano, orgel en compositie studeren aan het toenmalige Amsterdamsch Conservatorium. Hij studeerde daar bij kopstukken uit die tijd; orgel bij J.B. de Pauw, piano bij Willem Andriessen en compositie bij Sem Dresden. Tussen 1922 en 1925 behaalde Nieland de diploma's orgel en piano (cum laude), de Prix d' Excellence voor orgel en het solo-diploma voor piano. In de tussentijd was hij docent bijvak orgel op het conservatorium geworden en leraar aan de R.K. Kerkmuziekschool in Utrecht. Direct na zijn eerste orgelexamen werd Nieland aangenomen als eerste organist van de Sint Willibrorduskerk in Amsterdam, waar hij na twee jaar werd ontslagen wegens een conflict. Bij het Concertgebouw zou hij tien jaar in dienst zijn als organist. De kritieken op zijn con-

certen waren unaniem meer dan lovend. In korte tijd verwierf hij dan ook een grote naam, maar initiatief om zelf zijn carrière vorm te geven had hij niet. Achteraf valt te concluderen dat Nieland echt gevraagd moest worden om te spelen.

TRADITIONEEL IDIOOM

Nieland speelde regelmatig voor de radio als organist en pianist, vormde een pianoduo met Johannes den Hertog en begeleidde grote zangers en violisten. In 1933 begon Nieland een lespraktijk en schreef hij veel lesmateriaal. Hiermee is hij zoals gezegd onsterfelijk geworden bij een grote groep piano-leerlingen. Vlak na de Tweede Wereldoorlog trouwde Jan Nieland met zijn leerling Rie Ter Wee en in 1954 richtten zij samen het Naardens Muzieklyceum op, waarvan Jan tot aan zijn dood in 1963 directeur was.

De grootste kritiek die Nieland op zijn composities kreeg, was dat hij niet vernieuwend was. Dat is jammer, want Nieland ambieerde dat ook niet. Hij schreef gewoon op wat hij mooi vond en dat dat in een traditioneel idioom gebeurde, stoorde hem allermint. In de beginjaren componeerde hij voornamelijk kerkelijke muziek. Ook deze werken kregen vaak een ongunstige kritiek. Ze waren te gemakkelijk gecomponeerd en te behoudend. De koren die deze werken zongen, dachten daar meestal heel anders over.

In de muziekbijlage staat de Suite Miniature voor fluit en gitaar; waarschijnlijk een educatief gelegenheidswerkje in drie delen. Eenvoudig, maar o zo charmant en ergens tussen 1930 en 1950 geschreven.

SUITE MINIATURE

Pastourelle

Jan Nieland

FLUTE

GUITARE

Andantino

p

mp

mf cresc.

f

①

MANUSCRIPT UIT ARCHIEF JAN NIELAND, NMI

Suite miniature

Pastourelle

Jan Nieland

Flute

Guitare

Andantino

p

mp

mf cresc.

f

①

Download partituur

Op de websites van Akkoord Magazine en het NMI kan de partituur gedownload worden:
www.akkoordmagazine.nl,
www.nederlandsmuziekinstituut.nl.

Meer weten? Het NMI heeft in 2009 een boekje uitgegeven ter gelegenheid van een seminar rond Jan Nieland. Hierin zijn lezingen opgenomen die toen werden gegeven plus een cd-rom. Op de cd-rom heeft Eduard Nieland (1940-2009), zoon van Gerard Nieland, uitvoerig bronnenmateriaal bijeengebracht over de geschiedenis van de familie Nieland. Het boekje 'Jan Nieland en zijn broers Herman en Gerard. Een muzikale familie in de 20ste eeuw' is te koop in de webwinkel van het NMI.

KIJK OP WWW.NEDERLANDSMUZIEKINSTITUUT.NL